

Suvremena školska knjižnica: Osnovna škola Vijenac kao primjer dobre prakse

Ćukac, Kristina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:550083>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-05**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij informatologije

Kristina Čukac

**Suvremena školska knjižnica: Osnovna škola Vijenac kao primjer
dobre prakse**

Završni rad

Mentorica: doc. dr. sc. Marija Erl Šafar

Osijek, 2021.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za informacijske znanosti

Preddiplomski studij informatologije

Kristina Ćukac

**Suvremena školska knjižnica: Osnovna škola Vijenac kao primjer
dobre prakse**

Završni rad

Društvene znanosti, Informacijske i komunikacijske znanosti, Knjižničarstvo

Mentorica: doc. dr. sc. Marija Erl Šafar

Osijek, 2021.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 06. rujna 2021.

Kristina Lukac 0122226447
ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

U radu se govori o školskoj knjižnici Osnovne škole Vijenac u Osijeku, a cilj rada je dati prikaz usluga, aktivnosti, fonda i prostora jedne školske knjižnice kao primjera dobre prakse koja ide u korak s potrebama svojih korisnika. U radu se daje prikaz povijesnog razvoja školskih knjižnica, njihovog fonda, usluga, financiranja knjižnice i samog knjižničnog prostora u svijetu i u Hrvatskoj. IFLA 2005. godine objavljuje vodič za školske knjižnice kojim omogućuje definicija moderne školske knjižnice kao fizičkog i digitalnog prostora za učenje u kojem su čitanje, istraživanje i kreativnost neki od ključnih elemenata za sveukupni razvoj učenika. Neke od zadaća školske knjižnice su promicanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada, omogućavanje pristupa izvorima informacija i znanja te pomoć učenicima u učenju. Fond današnjih školskih knjižnica dijeli se na učenički i učiteljski, a obuhvaća obveznu lekturu, referentnu zbirku, znanstveno-popularnu i stručnu literaturu za nastavna područja. Uz odgovarajuću opremu i namještaj u školskoj knjižnici važnu ulogu ima knjižničar čije su glavne zadaće podučavanje učenika i nastavnika o informacijskoj pismenosti, upravljanje knjižnicom u svakom smislu, suradnja s nastavničkim osobljem i zajednicom u kojoj školska knjižnica djeluje. Osnovna škola Vijenac i pripadajuća školska knjižnica sudjeluju i provode brojne projekte kao što su „Osječki književnici za djecu“, „Biosigurnost i biozaštita“, Noć knjige te Dan sigurnijeg interneta, a za potrebe rada provedeno je istraživanje o zadovoljstvu učenika korisnika knjižnice i njezinih usluga s krajnjim ciljem osvješćivanja sadašnjih potreba i želja korisnika te mogućnost napretka ponude usluga školske knjižnice.

Ključne riječi: školska knjižnica, suvremena školska knjižnica, školski knjižničar, Osnovna škola Vijenac

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Školske knjižnice kroz povijest	2
3. Suvremene školske knjižnice	5
4. Suvremeni školski knjižničar	8
5. Osnovna škola Vijenac i školska knjižnica	10
5.1. Škola i projekti	10
5.2. Školska knjižnica	12
6. Istraživanje zadovoljstva korisnika školske knjižnice	15
6.1. Cilj i svrha istraživanja	15
6.2. Metoda	15
6.3. Rezultati	16
6.4. Rasprava	19
7. Zaključak	20
8. Literatura	21

1. Uvod

Suvremena školska knjižnica smatra se sastavnim neodvojivim dijelom svake škole čime joj se pridaje velika važnost i zadaća u odgojno-obrazovnom procesu. Ona je ključna stavka u stjecanju znanja u školi za budući razvoj svakog učenika. Školska knjižnica smatra se središtem stvaralačkih mogućnosti, kulturnih i odgojno-obrazovnih zbivanja koje je otvoreno za svakoga. Ona je i mjesto koje potiče razvoj samostalnosti, samopouzdanja kod učenika, susretište učenika, nastavnika i knjižničara spremnih na zajedničku suradnju, a sve to zajedno čini ju idealnim mjestom za učenje.¹ Školska knjižnica može i treba se „na drugačiji, fleksibilniji, spretniji način odnositi prema izvoru znanja, nego li to, možda, čine druge knjižnice. U njoj se na prvom mjestu rabi informacija i to ciljano, programom predviđeno.“² Današnje školske knjižnice karakteriziraju se kao informacijski, medijski i komunikacijski centri koji se sastavni dio aktivnog učenja.³ U nastavku rada govori se o povijesnom razvoju školskih knjižnica i svim promjenama kojima su školske knjižnice u tom razdoblju bile podvrgnute. Nadalje, definirana je suvremena školska knjižnica i što ona predstavlja uz sve zadaće koje ona ispunjava i fond kojim raspolaže. Važno je istaknuti i sam izgled prostora u kojem je smještena jedna školska knjižnica i namještaja koji se u njoj može i treba naći, a sve informacije i pravila oko uređenja i rada školske knjižnice mogu se naći u brojnim aktima, zakonima i standardima koji se kasnije u radu spominju. Također, opisana je djelatnost, uloga i zadaća školskog knjižničara koji je itekako važan čimbenik poslovanja jedne suvremene škole i školske knjižnice uz kratko objašnjenje mogućnosti stručnog usavršavanja u kojima knjižničari mogu sudjelovati. Na kraju se dolazi do glavnog dijela ovog rada, a to su Osnovna škola Vijenac i pripadajuća školska knjižnica. U radu je dan detaljan prikaz sudjelovanja škole i knjižnice u mnogobrojnim projektima, ali i provođenje velikog broja pilot-projekata. U posljednjem poglavlju govori se o provedenom istraživanju kojim se utvrđuje zadovoljstvo korisnika školske knjižnice uslugama i redovitost u posjećivanju i korištenju samih usluga školske knjižnice, a korisnici su mogli predložiti i promjene koje bi rado vidjeli u radu knjižnice.

¹ Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica - korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije; Altagama, 2004. Str. 17-18.

² Isto, str. 56.

³ Virovac-Bešić, Ivana; Radanović, Zrinka. Informacijsko srce škole. // Zanimanje : knjižničar : zbornik radova / 3. stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem, Kneževi Vinogradi, 9. studenoga 2018. / uredile Marija Kretić Nađ i Renata Benić. Beli Manastir : Gradska knjižnica Beli Manastir, 2018. Str. 168.

2. Školske knjižnice kroz povijest

Koncept školske knjižnice kao središta obrazovne ustanove postoji unazad nekoliko stotina godina, ali definiranje važnosti, uloge i točnog razdoblja pojave školskih knjižnica bilo je teško izvedivo posebice kroz povijest gdje prevladavaju poprilično štire definicije i izvori.⁴ Razlog tome može se pripisati činjenici da su se knjižnice tada smatrale manje važnim čimbenikom u obrazovnom procesu i u knjižničarstvu kao profesiji i znanosti pa su time, primjerice, i financijska sredstva osiguravana za njezino poslovanje bila minimalna. Javne narodne knjižnice pružale su usluge školskih knjižnica već 1870.-ih u Sjedinjenim Američkim Državama, ali nema podataka o njihovim zbirkama ili njihovom utjecaju na zajednicu.⁵ Školske knjižnice u Velikoj Britaniji bilježe svoje postojanje još od 8. stoljeća kada su se uglavnom vezale uz vjerske organizacije. Knjižnice u to vrijeme fond izgrađuju darivanjem svećenika ili zapošljavajući prepisivače čiji je zadatak bio prepisati brojna poznata djela, a koja su se kasnije bilježila u takozvanom katalogu u stihovima.⁶ Fondovi takvih školskih knjižnica sadržavali su djela iz područja teologije, umjetnosti, latinske gramatike i druga djela prikladna za svećenike čija je svrha bila poticanje religioznosti.⁷ Mnogi autori podijelili su proces razvoja knjižnica na nekoliko faza gdje je prva faza knjižnica manjeg fonda smještena u jednoj od učionica. Druga faza razvoja knjižnica je posebna, odvojena prostorija sa građom pohranjenom u vitrine, a iduća faza razvoja bila bi već oformljena knjižnica, ali bez odgovornog knjižničara gdje bi tu dužnost obnašao jedan od profesora. Četvrta faza bila bi knjižnica s zaposlenim knjižničarem, a posljednja faza bila bi knjižnica prilagođena u skladu i u suradnji s obrazovnim procesom škole.⁸ Također, određeni autori povezuju osnivanje školskih knjižnica sa Antikom, no takve izjave ne podupiru dokazima i zanemaruju činjenicu da su se u to vrijeme knjižnice vezale za osnivanje prvih sveučilišta.⁹ Tijekom srednjeg vijeka pojam knjižnice počinje se odnositi na prostoriju u kojoj se čuva građa i vrijedne knjige, a ne više samo na zbirku knjiga koja se pohranjivala u raznim vitrinama, sanducima i slično. Pojavljuju se prve čitaonice unutar školskih knjižnica u 13. stoljeću koje nisu bile u potpunosti pristupačne za širu javnost i čitanje knjiga u njima je moguće pod nadzorom, a vrijedne knjige vezane su lancima za stolove ili zaključane u sanducima. Do 1446. godine čitaonica je već postala uobičajena pojava za knjižnice, a školske knjižnice u sklopu gimnazija pojavljuju se u 16. stoljeću u Velikoj Britaniji s građom

⁴ Clyde, Laurel A. The Magic Casements: A Survey of School Library History From the Eight to the Twentieth Century. Str. XVI-XVII. URL: <https://researchonline.jcu.edu.au/2051/1/01front.pdf> (2021-06-06)

⁵ Isto, str. 2-5.

⁶ Isto, str. 65-67.

⁷ Isto, str. 72-74.

⁸ Isto, str. XVIII-XX.

⁹ Isto, str. 8-9.

koja odgovara potrebama učenika, nastavničkog osoblja ili lokalne zajednice.¹⁰ S dolaskom 19. stoljeća školska knjižnica počinje se smatrati sastavnim dijelom jedne obrazovne ustanove koja služi i učenicima i pripadnicima lokalne zajednice pa se sve više odvaja novčanih sredstava iz proračuna za financiranje poslovanja i promicanje istih. Čak se potiče i stanovnike države New York na ulaganje u knjižnicu kroz dobrovoljni porez zakonom iz 1935. godine, no malo tko se odlučio tada tako i pripomoći sve do 1938. godine kada se novim zakonom propisuje izdvajanje iz proračuna u iste svrhe. Američke školske knjižnice bile su, po današnjim mjerilima, vrlo skromne, a prosječno su posjedovale fond od svega tridesetak jedinica građe koje su bile iz područja povijesti, književnosti, agrikulture, fikcije, bajke, literatura iz prirode i literatura za nastavnike. Paralelno s opisanim razvojem školskih knjižnica u Sjedinjenim Američkim Državama slično se odvijao i u Europi, točnije u Francuskoj.¹¹ Kao najveći utjecaj na promijene u školskom knjižničarstvu u Sjedinjenim Američkim Državama u literaturi se navodi nekoliko važnih događaja. Prvi od njih bila bi objava standarda American Association of School Librarians (AASL) 1960. godine za školske knjižnice gdje on propisuje određenu literaturu i građu, opremu i drugo, a što jedna takva knjižnica treba posjedovati. Drugi važan događaj bila bi objava rezultata istraživanja koje je polučilo važne zaključke o utjecaju odgovarajuće kvalificiranih knjižničara na uspješnost procesa učenja učenika kada je takvih knjižničara bilo tek nekolicina. Idući značajan događaj koji je zauvijek ostavio traga na školsko knjižničarstvo bio je Knapp projekt za školske knjižnice koji je osigurao sredstva za osnivanje školskih knjižnica prema ranije spomenutom AASL standardu. Naposljetku, iznimno znakovito bilo je financiranje zahvaljujući kojem je povećan broj školskih knjižnica i adekvatno kvalificiranih knjižničara, a koje je propisano zakonom Elementary and Secondary Education Act iz 1965.¹² Ondje je to bio prvi zakon kojim su osigurana savezna sredstva za nabavu udžbenika, knjiga, periodike, audiovizualnih materijala i drugih izvora, a sredstva su se propisivala sukladno broju učenika koji su polazili određenu školu. U literaturi se navodi kako je 12% svih javnih škola osnovalo školsku knjižnicu u samo prve tri godine provođenja ovog zakona.¹³

¹⁰ Isto, str. 79-83.

¹¹ Clayde, Laurel A. The Schole Lybrarie: Images From Our Past. Str. 11-13.

<https://www.yumpu.com/en/document/read/49703563/the-schole-lybrarie-images-from-our-past-international-> (2021-06-06)

¹² Wine, Lois D. School Librarians as Technology Leaders: An Evolution in Practice. // Journal of Education for Library and Information Science 57, 2(2016), str. 208. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1096706> (2021-06-06)

¹³ Michie, Joan S.; Holton, Barbara A. Fifty Years of Supporting Children's Learning: A History of Public School Libraries and Federal Legislation From 1953 to 2000., 2005. Str. 3-5. URL: <http://dorrstreet.org/502-spring-2018/NCES%202005%20fifty%20years%20of%20supporting%20311.pdf> (2021-06-06)

Kada se govori o razvoju školskih knjižnica u Hrvatskoj potrebno je prvo navesti sve ono što je tome prethodilo i što je uopće omogućilo osnivanje istih. Samo školstvo se na prostoru Hrvatske javlja u 9. stoljeću kada prve škole osnivaju crkveni redovi. Već od 10. stoljeća pojavljuju se javne gradske škole, a povećanju broja škola pogoduje otkriće tiska. U drugoj polovici 19. stoljeća školstvo je već uvelike organizirano i u skrbi države.¹⁴ Postoje tri značajnija školska zakona u povijesti hrvatskih školskih knjižnica, a prvi je donesen 1871. godine u Vojnoj krajini. Mažuranićev zakon donesen je 1874., a 1888. donesen je Novi jedinstveni školski zakon koji je nastao nakon propasti Vojne krajine. Posljednjim zakonom obvezno je ustrojstvo školske knjižnice u svakoj školi, a uloga im je bila produžnog stručnog obrazovanja učitelja koji svojim donacijama mogu potpomognuti financiranju iste. Ovim zakonom knjižnica se trebala sastojati od tri dijela, a to su školske knjige, knjige za učitelje i knjige za mladež.¹⁵ Školske knjižnice su u ovo vrijeme imale ulogu obrazovanja puka odnosno ulogu javne pučke knjižnice, a bilo je potrebno posjedovati građu iz područja gospodarstva i znanosti primjerene mladima koji su završili školu i široj lokalnoj zajednici. Ulogu središnjih knjižnica imale su takozvane okružne knjižnice čiji je zadatak bio osnivanje ogranaka knjižnice u sjedištima kotara odnosno manjim teritorijalno-upravnim jedinicama koje su dalje trebale osnivati knjižnice u općinama pa bi sve ovo činilo mrežu školskih knjižnica. Financiranje školskih knjižnica počivalo je na donacijama samih djelatnika, općina i kotara te imućnijih žitelja. Fond se izgrađivao donacijama naslova iz privatnih zbirki ili donacijama stručnih društava kojima su se učitelji priključivali, ali pri takvoj nabavi bilo je iznimno važno paziti da građa zadovoljava potrebe učenika i učitelja.¹⁶ Zanimljiva je činjenica da tada nije bilo stručnih knjižničara nego je sve te dužnosti knjižničara obavljalo nastavničko osoblje pa, posljedično, nije postojala ni jedinstvena stručna klasifikacija knjiga koje bi se pridržavali nego su po vlastitom nahođenju klasificirali građu. Školske knjižnice su se podijelile na učeničke, gdje je bilo važno poticati djecu na čitanje i razviti ljubav prema knjigama, i učiteljske kako bi im bilo lakše ispunjavati sve navedene zadaće.¹⁷

¹⁴ Munjiza, Emerik; Kragulj, Snježana. Utemeljenje i rad školskih knjižnica u Hrvatskoj do kraja XIX. stoljeća. // Život i škola 56, 23 (2010), str. 153-157. URL: <http://hrcak.srce.hr/file/82327> (2021-06-06)

¹⁵ Isto, str. 158-159.

¹⁶ Isto, str. 160-162.

¹⁷ Isto, str. 163-165.

3. Suvremene školske knjižnice

IFLA je svojim vodičem za školske knjižnice iz 2005. godine ponudila definiciju školske knjižnice gdje se ona definira kao fizički i digitalni prostor za učenje u školi u kojem su čitanje, istraživanje, razmišljanje, mašta i kreativnost ključni za osobni, društveni i kulturni razvoj učenika. Isto tako, knjižnice imaju ulogu nadopunjavanja školskog obrazovanja razvojem sposobnosti kod učenika koje se odnose na pretraživanje izvora informacija, kritičko vrednovanje tih izvora, samostalno stvaranje novih znanja, poticanje čitanja u slobodno vrijeme i u svrhu učenja, čitanje s razumijevanjem, razvoj odgovarajućih sposobnosti kako bi kasnije učenici bili odgovorni pripadnici zajednice te upravljanje učenjem i drugim obrazovnim obavezama.¹⁸

Također, zadaće školske knjižnice podrazumijevaju promicanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada, stvaranje materijalnih i intelektualnih uvjeta za učenje te omogućavanje pristupa svim izvorima informacija i znanja, pomoć učenicima u učenju i pomoć učenicima s posebnim potrebama te provođenje programa knjižnično-informacijske pismenosti. Stvaranje uvjeta za interdisciplinarni pristup nastavi, poticanje duhovnog ozračja škole, sudjelovanje u školskim projektima i suradnja s drugim nastavnim osobljem, roditeljima ili stručnim suradnicima također su neke od karakterističnih zadaća jedne školske knjižnice. Članak 6. Standarda za školske knjižnice opisuje što sve rad s učenicima u knjižnici podrazumijeva, a on se odnosi na organizirano i sustavno upućivanje i poučavanje učenika o radu i korištenju školske knjižnice, razvijanje čitalačkih sposobnosti i navika učenika, ranije spomenutu organizaciju i sudjelovanje u provedbi školskih projekata i programa, organizaciju nastavnih sati u knjižnici, poučavanje učenika informacijskoj pismenosti, upućivanje učenika u metode rada na istraživačkim zadacima te podučavanje učenju. Kao i svaka knjižnica, školske knjižnice dužne su nabavljati knjižnu i neknjižnu građu, izgrađivati fond i potrebna informacijska pomagala, utvrđivati potrebe svojih korisnika i redovito ih informirati o svojim aktivnostima.¹⁹

Kada se govori o fondu, on se danas u školskim knjižnicama dijeli na učenički i učiteljski, a sastoji se od obvezne lektire iz hrvatskog jezika ili jezika nacionalne manjine ukoliko se nastava odvija na manjinskom jeziku, referentnu zbirku, znanstveno-popularnu i stručnu literaturu za nastavna područja. U fondu se mora naći i literatura iz pedagogije, metodike, psihologije, sociologije, knjižničarstva, informacijskih znanosti i informatike te građa za čitanje u slobodno

¹⁸ IFLA school library guidelines / uredili Dianne Oberg i Barbara Schultz-Jones, 2015. Str. 16-18. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> (2021-06-06)

¹⁹ Standard za školske knjižnice. [Str. 1-3]. URL: <https://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Standard-za-%C5%A1kolske-knji%C5%BEnice.pdf> (2021-06-06)

vrijeme, građa koja podupire struku škole, literaturu na stranim jezicima koji se podučavaju u školi, posebne zbirke građe, pedagoške, stručne, znanstveno-popularne časopise i časopise za mlade. Sve ranije navedeno može se naći u tiskanom, audio-vizualnom, elektroničkom obliku kao izvori, a knjižnica bi trebala posjedovati i didaktičke te društvene igre. Po broju učenika koji polaze školu u kojoj je smještena školska knjižnica određuje se broj jedinica knjižnične građe koji ne bi trebao biti manji od 12 po učeniku. Osnovnoškolske knjižnice trebaju posjedovati minimalno 5 naslova periodike dok srednjoškolske 10 naslova. Elektronički izvori i AV građa nisu strogo brojčano određeni nego knjižnice tu imaju više slobode određivanja broja jedinica u skladu sa svojim potrebama i sredstvima. Kada se govori u omjerima knjiga u školskim knjižnicama bitno je istaknuti da 80% jedinica građe mora biti u funkciji odgojno-obrazovnog procesa gdje se 10% građe odnosi na referentnu zbirku i 20% na stručnu literaturu. Građa namijenjena za čitanje iz užitka najviše treba zauzimati 20% od ukupnog broj jedinica knjižnične građe.²⁰

Današnje školske knjižnice orijentirane se prema učenicima i njihovim potrebama i iz tog razloge postoje određeni kriteriji koje bi bilo dobro ispuniti kada se govori o fizičkom prostoru i lokaciji knjižnice. Primjerice, poželjno je da se knjižnica smjesti u prizemlju, na pristupačnoj lokaciji i u blizini učionica. Isto tako, poželjno je da razina buke bude minimalna, a knjižnica dovoljno osvijetljena prirodnim i umjetnim osvjetljenjem te ugodne temperature za korisnike i građu.²¹ Temperatura bi trebala iznositi 20°C, a relativna vlažnost zraka u rasponu od 45% do 60%.²² Knjižnica bi trebala biti prilagođena i korisnicima s posebnim potrebama te dovoljno prostrana za pohranu fonda i održavanje brojnih aktivnosti. Prostor knjižnice potrebno je podijeliti na prostor za učenje i istraživanje gdje bi se nalazio informacijski pult, radni stolovi za istraživački rad, osnovna zbirka i referentna građa. Potrebno je osigurati prostor za čitanje gdje učenici mogu uživati u čitanju knjiga i periodike za užitak i slobodno vrijeme te osigurati prostor za grupni rad. Poželjno je da knjižnica osigura prostor u kojem će se moći održati nastavni sat i tako prihvatiti cijeli jedan razred, a na samom kraju poželjno je imati i prostor za administraciju što, između ostalog, podrazumijeva skladišni prostor za opremu, prostor za obradu građe i posudbeni pult.²³ Prostor za rad s korisnicima treba zauzimati 15 m², za smještaj knjižnične građe u slobodnom pristup potrebno je osigurati 5,5 m², a za čitaonički prostor 2m² po čitaoničkom mjestu. Uz sve

²⁰ Standard za školske knjižnice. Nav. dj. [Str. 4-5].

²¹ IFLA. Nav. dj. Str. 32-33.

²² Standard za školske knjižnice. Nav. dj. [Str. 9].

²³ IFLA. Nav. dj. Str. 32-33.

navedeno školska knjižnica bi trebala imati sanitarni čvor, ili bar umivaonik, i izložbeni prostor (zidovi, panoi u knjižnici).²⁴

Namještaj koji jedna školska knjižnica treba posjedovati u svojim prostorijama obuhvaća police za knjige s razmakom od 9 cm i visinom do 195 cm, ormare za periodiku, AV građu i pripadajuću tehniku, kolica za prijenos građe, manje police za ilustriranu građu koja će tako biti pristupačnija mlađim učenicima, stolice i stolovi te pult za knjižničara. Sav namještaj treba posjedovati određene certifikate kvalitete i izdržljivosti, a sve staklene površine unutar knjižnice trebaju biti izrađene od kaljenog stakla. Kopirni strojevi, skeneri, televizija, pametne ploče, fotoaparati i kamere, projektori, računala i slično, dio su tehnološke opreme koju školska knjižnica treba posjedovati.²⁵

Sve ove mjere, kao što je ranije spomenuto, mogu se naći u Standardu za školske knjižnice (NN 34/00), a on se smatra predzakonskim aktom u kojem su se naveli minimalni uvjeti izgleda i poslovanja jedne školske knjižnice. Rad školskih knjižnica u Hrvatskoj određuju Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10), Zakon o knjižnicama (NN 105/97, 5/98, 104/00, 69/09), Zakon o Agenciji za odgoj i obrazovanje (NN 85/06) te Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (NN 63/08, 90/10). Na međunarodnoj razini tu su IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice i Manifest za školske knjižnice.²⁶

Današnje moderne školske knjižnice u fokus stavljaju učenika te svojim djelovanjem i prisutnošću u njegovu obrazovanju stvaraju funkcionalnog i aktivnog sudionika društva koji je sposoban i dovoljno obrazovan za primanje i dijeljenje informacija. Knjižnica bi se trebala pobrinuti za uspjeh učenika poticanjem metoda djelotvornog poučavanja, a učenje bi se trebalo temeljiti na istraživanju, selekciji i korištenju pronađenih informacija.²⁷ Autorica zaključuje da su danas školske knjižnice prepoznate kao snažna i važna potpora obrazovanju, a čiji je cilj podučiti ljude samostalnom učenju i potaknuti ih na cjeloživotno samoinicijativno obrazovanje.²⁸

²⁴ Standard za školske knjižnice. Nav. dj. [Str. 9].

²⁵ Isto, [str. 10].

²⁶ Zovko, Mira; Čelić-Tica, Veronika. Pokazatelji uspješnosti rada u školskim knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), str. 103-105. URL: <https://hrcak.srce.hr/93690> (2021-06-07)

²⁷ Zovko, Mira. Školska knjižnica u novom tisućljeću. // Senjski zbornik : prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu 36, 1(2009), 44-45 str. URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=87280 (2021-06-07)

²⁸ Isto, str. 49-50.

4. Suvremeni školski knjižničar

Školski knjižničar stručni je suradnik koji planira, priprema i obavlja poslove vezane za odgojno-obrazovni rad, stručno-knjižnične, informacijsko-referalne poslove kao i poslove iz područja kulturne i javne djelatnosti škole. U svom poslovanju školski knjižničar surađuje s ravnateljem škole, matičnim službama, knjižnicama, nakladnicima, učiteljima, nastavnicima, roditeljima, drugim kulturnim ustanovama, računovodstvom i slično, a 25 sati tjedno mora obavljati i poslove u neposrednom odgojno-obrazovnom radu.²⁹ Knjižničar svojim neposrednim radom u odgojno-obrazovnom procesu treba stvoriti pristupačno i pozitivno ozračje za učenje i naučiti učenika koristiti se svim dostupnim izvorima informacija. Takav rad podrazumijeva i savjetovanje i pomaganje u pisanju radova, posezanje za novim metodama prilikom pomaganja i olakšavanja učenja te omogućavanje povezivanja s predmetnim područjem. Zadaća knjižničara je, u suradnji s nastavnim osobljem, odabirati materijale za učenje i uključivati različite medije, ostvarivati suradnju s ravnateljem škole u planiranju školskih aktivnosti i u njihovoj primjeni. Sve navedene aktivnosti, radnje knjižničar treba provoditi kako bi pridonio ostvarivanju zadataka i ciljeva škole te izgradio okruženje koje ohrabruje istraživačko učenje.³⁰

IFLA navodi četiri glavne uloge koje jedan školski knjižničar ima u knjižnici. Prva od njih je podučavanje učenika ili kolega djelatnika u školi informacijskoj pismenosti, o tehnologiji, poticati na čitanje ili profesionalni razvoj drugih djelatnika. Druga uloga bila bi upravljanje knjižnicom odnosno upravljanje dokumentacijom, materijalnim izvorima, ljudskim resursom te organizacija usluga i programa. Iduća uloga odnosi se na vodstvo i suradnju gdje knjižničar surađuje s ostatkom škole u ostvarivanju krajnjih ciljeva i vođenju integracije tehnologije u poslovanje i profesionalnom razvoju nastavnčkog i drugog osoblja škole. Posljednja uloga odnosi se na blisku suradnju s zajednicom ohrabrujući prihvaćanje različitosti i jedinstvenost svih pripadnika zajednice. Knjižničaru se preporučuje ostvariti suradnju s drugim knjižnicama u zajednici kako bi se i same usluge za učenike poboljšale.³¹ U suvremenoj školskoj knjižnici knjižničar nosi i ulogu menadžera gdje je vrlo važno da je knjižničar dobar sugovornik, diplomat i predavač koji se zna adekvatno reklamirati čime će stvoriti prilike za nove korisnike uz zadržavanje već postojećih korisnika. Bitno je naglasiti i ulogu knjižničara u promociji školske knjižnice gdje je knjižničar zadužen za stvaranje pozitivnog mišljenja o djelatnostima koje se provode u školskoj knjižnici, a tome će uvelike pomoći susretljivost i uslužnost samog knjižničara.

²⁹ Standard za školske knjižnice. Nav. dj. [Str. 6].

³⁰ Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Nav. dj. Str. 151-154.

³¹ IFLA. Nav. dj. Str. 27-29.

Svim tim se korisnika osvješćuje o postojanju usluga i o njihovom korištenju, a potrebno je i poticati učeničke projekte, istraživački pristup, učeničke kompetencije i promovirati cjeloživotno učenje.³²

Kako bi bio u koraku s tehnologijom i razvojem profesije, školski knjižničar mora se stalno usavršavati, a to usavršavanje može biti stručno organizirano usavršavanje (stručni skupovi na državnoj, županijskoj, školskoj razini, stručno usavršavanje koje organizira Agencija za strukovno obrazovanje te usavršavanje koje organiziraju strukovne udruge) i pojedinačno stručno usavršavanje (praćenje sadržaja iz knjižničarstva i informacijskih znanosti, izdavaštva, psihološko-pedagoškog područja i slično).³³ Primjer stručnog usavršavanja na međunarodnoj razini bila bi Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske pokrenuta davne 1988. godine. Njome se promoviraju pedagoške teme, održavaju se predavanja stručnjaka iz pedagogije, knjižničarstva, psihologije, informacijskih znanosti čime se pokreću brojne inicijative za uvođenje novina u školske knjižnice i njihovo djelovanje. Nadalje, županijska stručna vijeća školskih knjižničara imaju za svrhu okupljanje i sudjelovanje školskih knjižničara u ostvarivanju planiranog programa stručnog usavršavanja. Jedna od ranije navedenih strukovnih udruga je Hrvatska udruga školskih knjižničara koja djeluje od 2002. godine s ciljem promicanja školskog knjižničarstva i same profesije školskog knjižničara.³⁴

Ipak, praksa, odnosno stvarno stanje djelovanja i provođenja aktivnosti koje su u opisu posla školskog knjižničara i same knjižnice, i teorija mogu se dosta razlikovati. Razlog tome je što na brojne aktivnosti utječu mnogi faktori počevši od financijskih uvjeta i sustava u školi, opremljenosti knjižnice tehnologijom do stanja same zbirke, a koji se razlikuju od škole do škole. Na to, ipak, utječu i razlike među školskim knjižničarima koji se mogu razlikovati po razini i vrsti obrazovanja, pristupu poslu, motivaciji i želji obavljanja istog.³⁵

³² Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Nav. dj. Str. 142-143.

³³ Standard za školske knjižnice. Nav. dj. [Str. 7].

³⁴ Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Nav. dj. Str. 39-41.

³⁵ Isto, str. 19.

5. Osnovna škola Vijenac i školska knjižnica

Osnovna škola Vijenac osnovana je 1963. godine pod nazivom Osnovna škola „Boris Kidrič“, zatim Osnovna škola „Mladost“, a od 1991. dobiva i današnji naziv. Škola je smještena gotovo u samom centru Osijeka na adresi Vijenac Ivana Meštrovića 36. Broj učenika i zaposlenika mijenjao se iz godine u godinu, a prema posljednjim podacima školske godine 2020./2021. školu je pohađalo 235 učenika podijeljenih u sedam razrednih odjela od prvog do četvrtog razreda i sedam razrednih odjela od petog do osmog razreda, a postoji i jedan posebno kombiniran razredni odjel za učenike od petog do osmog razreda. Nastava se u ovoj školi održava samo u jednoj smjeni.³⁶

5.1. Škola i projekti

Škola se ističe po svom originalnom projektu „Domaća zadaća iznimka, a ne pravilo“ kojem je cilj promjena načina rada i provođenja nastave rasterećenjem učenika domaćih zadaća kako bi ih motivirali na aktivniji odnos prema radu i samostalnosti.³⁷ Ovim projektom učenicima se želi omogućiti izbor zadataka za rješavanje, a učitelji su obvezni učenicima definirati ishode učenja i uputiti učenike na za usvajanje bitan sadržaj kroz ponavljanja na nastavi. Sam projekt javnosti je predstavljen 2012. godine na Međunarodnoj znanstvenoj konferenciji „Didaktički izazovi“ u Slavenskom Brodu. Drugi originalni projekt koji se provodi u školi od 1993. godine je „Školi u pohode – Gradu na dar“ gdje se predstavljaju postignuća i mogućnosti učenika u raznim područjima pa se tako obilježavaju Dan likovnog stvaralaštva, Dan sporta, Dan riječi hrvatske te Dan glazbenog stvaralaštva. U svrhu projekta s međunarodnim sudjelovanjem pod nazivom „Drava – rijeka koja nas razdvaja i povezuje“ istraživao se tok rijeke Drave i njezin utjecaj na kulturno-povijesni razvoj kraja kroz koji protječe kao i njezin gospodarski utjecaj te njezinu ulogu u eko-sustavu. Učenici su mogli sudjelovati i u projektu iz područja energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije projektnom „Svjetlosno onečišćenje“ čiji je rezultat bio postavljanje energetske učinkovitog rasvjetnog tijela u školskom dvorištu. Učenici od prvog do četvrtog razreda sudjeluju u projektu „Osječki književnici za djecu“ kojem je cilj učenike поблиže upoznati s osječkim piscima za djecu kao što su Jagoda Truhelka i Anto Gardaš. Projektom „Volim Osijek“ učenici istražuju i iscrpnije upoznaju svoj grad i njegove različite dijelove, a svoje spoznaje kasnije prezentiraju likovno, literarno ili kroz glazbeno-scenski izričaj. Učenici škole sudjeluju u

³⁶ Osnovna škola Vijenac. URL: <http://os-vijenac-os.skole.hr/skola> (2021-06-13)

³⁷ Radanović, Zrinka; Vrbošić, Vesna. Osnova škola Vijenac ususret digitalnoj zrelosti. // Digitalna transformacija obrazovnih institucija / uredili Nina Begičević Ređep, Katarina Tomičić-Pupek, Marina Klamčar Čalopa. Varaždin: Fakultet organizacije i informatike, 2018. Str. 38. URL: https://ceciis.foi.hr/2018/web/sites/default/files/zbornik_radova_e-%C5%A0kole_2018.pdf (2021-06-10)

brojnim međunarodnim projektima kao što su „Škole Alpe – Jadran“, „Europske škole za živući planet“ te u projektu na državnoj razini „Projekt građanin“, a škola se može podićiti i međunarodnim suradnjama s Hrvatskom školom Miroslava Krležu u Pečuhu te Osnovnom školom Bratov Polančičev iz Maribora čime su se stvorile dodatne mogućnosti sudjelovanja učenika u radionicama i razmjeni stručno-pedagoških iskustava nastavnčkog i stručnog osoblja.³⁸

U ožujku 2015. godine Osnovna škola Vijenac, uz 19 drugih škola u Republici Hrvatskoj, izabrana je za sudjelovanje u pilot projektu e-Škole, a već iduće godine škola je opremljena računalnom opremom, tabletima i interaktivnim pločama, uvedena je aplikacija e-Dnevnik, a u knjižnicu je uveden računalni knjižnični program Metelwin. Vizija škole je postati digitalno zrela škola pomoću ovog projekta čime će unaprijediti i poboljšati načine stjecanja znanja te individualizirati pristup učeniku. Kao misiju navode želju da postanu škola koja će svojim učenicima osigurati stjecanje digitalnih kompetencija kojima će se moći služiti kasnije u svim područjima života. Kako bi se projekt uopće adekvatno proveo, sami djelatnici škole polazili su određene edukacije u vidu sudjelovanja na radionicama, seminarima i webinarima, a sudjelovali su i na brojnim znanstvenim skupovima.³⁹ Na službenoj Internet stranici škole naglašava se da je na kraju projekta Osnovna škola Vijenac, uz još dvije druge škole, na najvišoj odnosno 5. razini digitalne zrelosti.⁴⁰

Pilot-projekt „Biosigurnost i biozaštita“ u školskoj godini 2020./2021. provodio se kao izvannastavna aktivnost u čak 122 osnovne i srednje škole sa područja Republike Hrvatske, a sve to u suradnji s Klinikom za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ i Hrvatskim društvom za biosigurnost i biozaštitu. Iznimno je bitno napomenuti da je idejni pokretač ovog projekta bila profesorica geografije u Osnovnoj školi Vijenac, mr. sc. Maja Kassa, koja je u suradnji s prof. dr. sc. Alemkom Markotić, ravnateljicom ranije spomenute Klinike za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihanović“ izradila kurikulum za ovaj projekt kao izvannastavne aktivnosti i izborni program. Cilj ovog projekta bio je osvijestiti učenike o važnosti zdravlja i njegovog očuvanja, a to se provodilo kroz razne interaktivne digitalne sadržaje čime su učenici stjecali nove kompetencije i znanja na području zaraznih bolesti i njihovoj prevenciji te općenitom ljudskom zdravlju. Na samom kraju projekta učenici su izrađivali znanstvene postere te iste izlagali na Državnoj smotri učeničkih radova „Biosigurnost i biozaštita“ koju je organizirala i održala Osnovna škola Vijenac.⁴¹ Službena internetska stranica škole poprilično je ažurna u svom objavljivanju svih

³⁸ Osnovna škola Vijenac. URL: <http://os-vijenac-os.skole.hr/skola> (2021-06-13)

³⁹ Radanović, Zrinka; Vrbošić, Vesna. Nav. dj. Str. 33-36.

⁴⁰ Osnovna škola Vijenac. URL: <http://os-vijenac-os.skole.hr/skola> (2021-06-13)

⁴¹ Isto.

informacija vezanih za provođenje gore navedenih aktivnosti i projekata, a mnogim projektima je svoj doprinos dala i pripadajuća školska knjižnica.

5.2. Školska knjižnica

Za školsku knjižnicu i sve projekte i aktivnosti koje se u sklopu njezinog djelovanja odvijaju zadužena je knjižničarka Zrinka Radanović, magistra knjižničarstva i magistra edukacije hrvatskoga jezika i književnosti te stručna suradnica mentorica. Radno vrijeme knjižnice i školske knjižničarke za učenike je od ponedjeljka do petka u terminu od 10 do 14 sati.⁴²

Školskoj knjižnici Osnovne škole Vijenac cilj je vratiti učenicima unutarnju motivaciju za čitanje, biti središte čitanja kojem će se učenici rado vratiti te naučiti učenike koristiti nove izvore znanja uz pomoć tehnologije. Ipak, u literaturi se ističe kako učenici slabije dolaze u školsku knjižnicu po lektire, a što je do prije nekoliko godina bila upravo glavna motivacija posjeti ovog školskog prostora. Ta bi se posljedica mogla pripisati projektu eLektire gdje su im školske lektire sada lako dostupne putem interneta pa pojedinci više ne vide svrhu ili potrebu odlaska u knjižnicu.⁴³

Kada se govori o fondu, školska knjižnica koristi Metelwin knjižnični program u kojem je pohranjeno 1 642 naslova u 4 399 svezaka. Knjižnica trenutno broji 245 člana, a do sada je zabilježeno 5 444 posudbi. U online katalogu učenici članovi knjižnice željenu jedinicu građe mogu rezervirati ili produljiti posudbu te pretraživati samu građu po različitim kriterijima. Knjižnica putem kataloga nudi i građu koja je namijenjena slijepim i slabovidnim osobama s grafički olakšanim i prilagođenim sučeljem za pretraživanje. Pregledom knjižničnog online kataloga i nasumično odabranih literatura može se primijetiti raspored knjiga po UDK klasifikaciji, ali i po slovnoj odnosno dobnoj klasifikaciji.⁴⁴ Dobna klasifikacija karakteristična je i primjerena školskim knjižnicama gdje se oznaka S odnosi na slikovnice, M na knjige za učenike do 7 godina odnosno polaznike 1. i 2. razreda, knjige za uzrast od 8 do 12 godina (od 2. do 6. razred) nose oznaku D, a oznaka O odnosi se na literaturu koja je namijenjena učenicima od 7. do 8. razreda

⁴² Isto.

⁴³ Radanović, Zrinka. Bit(na) knjižnica. // Priča (iz)moje knjižnice : zbornik radova / 4. stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem, Kneževi Vinogradi, 7. i 8. studenoga 2019. / uredile Marija Kretić Nađ i Renata Benić. Beli Manastir : Gradska knjižnica Beli Manastir, 2019. Str. 264-265.

⁴⁴ Knjižnični katalog Osnovne škole Vijenac. URL: <http://library.foi.hr/lib/index.php?B=863&H=&K=&o=&V=&D=&upit=> (2021-06-17)

odnosno za uzrast od 13 godina. Oznaka I odnosi se na igrokaze, a N na literaturu narodne književnosti.⁴⁵

Slika 1. Fotografija unutrašnjosti školske knjižnice Osnovne škole Vijenac

Prostor knjižnice odnosi se na jednu veću prostoriju koja se nalazi u samom prizemlju škole blizu ulaza. Škola na ulazu ima i rampu za invalide pa je time, uz samu lokaciju knjižnice, olakšan pristup knjižnici. Školska knjižnica obiluje prirodnim svjetlom pa je time vrlo ugodno za provođenje vremena u istom, a prostor je moguće i klimatizirati na odgovarajuću temperaturu. Knjižnica je opremljena namještajem odnosno stolovima i stolicama koje su namijenjene i prilagođene učenicima osnovnoškolcima, raznobojnim metalno-drvenim i čvrstim policama za knjige prilagođenim visini korisnika, vitrinama za odlaganje periodike i enciklopedija te stolom namijenjenom knjižničarki koji je ujedno i posudbeni pult.

Isto tako, knjižnica je opremljena i s dva računala namijenjena učenicima za korištenje te računalom i ostalom pripadajućom tehnološkom opremom za knjižničarku opremljenim Metelwin programom koji je već ranije spomenut, a koji je uveden u sklopu projekta e-Škole. Računala su povezana s internetom žičanom ili bežičnom mrežom također omogućenim istim projektom.⁴⁶ (Slika 1.)

Školska knjižnica, kao i sama škola, aktivna je u mnogo projekata pa, primjerice, prvi projekt koji je zabilježen na službenoj internetskoj stranici škole datira čak iz 2010. godine kada se obilježavao Međunarodni dan dječje knjige sudjelovanjem učenika u kvizu o pročitanim

⁴⁵ Čelić-Tica, Veronika. Leščić, Jelica. Univerzalna decimalna klasifikacija u školskoj knjižnici. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 49, 3-4(2006), str 139. URL: <https://hrcak.srce.hr/165607> (2021-06-17)

⁴⁶ Radanović, Zrinka; Vrbošić, Vesna. Nav. dj. Str. 37.

bajkama, a svake iduće godine provode se aktivnosti u skladu s definiranim temama. Projektom „Malih filantropa“, kroz izložbu biografskih plakata 2014. godine, učenici su se upoznali s brojnim filantropima koji su doprinijeli kulturi grada Osijeka, a kroz isti projekt su donacijama obnovili i knjižnični fond. Projekt „Svjetlosno onečišćenje 5“ održao se u siječnju 2015. godine kada se provela radionica kojom su učenici od 5. do 8. razreda učili o digitalnim tragovima u svrhu promicanja sigurnosti na internetu. Ovime knjižnica tada već pokazuje svoju suvremenost time što svoje učenike upozorava na opasnosti koje Internet donosi, a već idućeg mjeseca knjižnica je obilježila Dan sigurnijeg interneta u želji da se mlade nauči poštovati sugovornike, svoju i tuđu privatnost u virtualnom svijetu. Također, učenici rješavaju kvizove s tematikom sigurnosti na internetu, sudjeluju u parlaonicama, radionicama i sličnim aktivnostima. Školska knjižnica obilježava i Noć knjige gdje knjižničarka s učenicima, u poslijepodnevним satima izrađuje stripove, čita knjige, ulomke iz knjiga ili slikovnice uz različite izvore svjetlosti, a gledaju se i različiti isječci iz filmova namijenjenih tom uzrastu. Mjesec hrvatske knjige u ovoj školskoj knjižnici redovito se obilježava kroz razne tematske aktivnosti. Učenici su s knjižnicom sudjelovali u književno-likovnim susretima, promocijama slikovnica, druženjima s kazališnima glumcima, natjecanjima u lijepom čitanju, obilježavali Međunarodni dan darivanja knjiga, a provodi se i projekt „Naša mala knjižnica“ kako bi se potaknulo kritičko čitanje od najranije dobi. Knjižnica je surađivala i sa studentima Filozofskog fakulteta u projektu „Glagoljaš“ gdje su svi zajedno učili o glagoljici, a učenici kasnije rješavali interaktivni kviz pomoću tableta. Institut za razvoj i inovativnost mladih donirao je knjižnici micro:bitove koje je moguće posuditi te pomoću interneta i računala učiti osnove programiranja i elektronike, a sve to kroz projekt „STEM revolucija – razredna nastava!“. Na stranici škole su se bilježila i važnija proširenja knjižničnog fonda te druge promjene u knjižnici. Nažalost, zbog trenutne COVID-19 situacije i epidemioloških mjera većinu projekata nije bilo moguće izvesti u normalnim okolnostima u protekloj školskoj godini pa su se uglavnom provodili online kroz brojne interaktivne igrice, zadatke i prezentacije.⁴⁷ Školska knjižnica sudjelovala je, između ostalog, i u projektima Hour of Code, Robo Code i 3D printanju.⁴⁸ Škola neprestano podupire rad školske knjižnice kroz poticanje učenika na korištenje pisanim izvorima i razvijanjem čitateljskih navika, a sam rad knjižnice strukturiran je u skladu s razredima, sadržajima i ishodima odgojno-obrazovne djelatnosti. Važno je istaknuti ulogu ove školske knjižnice kao redovitog okupljališta učenika i poveznice lokalne zajednice čemu doprinose mnogobrojne suradnje u svrhu individualnog i globalnog razvoja.⁴⁹

⁴⁷ Osnovna škola Vijenac. URL: <http://os-vijenac-os.skole.hr/skola> (2021-06-18)

⁴⁸ Radanović, Zrinka. Nav. dj. Str. 265.

⁴⁹ Virovac-Bešić, Ivana; Radanović, Zrinka. Nav. dj. Str. 174-177.

6. Istraživanje zadovoljstva korisnika školske knjižnice

6.1. Cilj i svrha istraživanja

Cilj provedenog istraživanja bio je utvrditi učestalost posjeta učenika školskoj knjižnici Osnovne škole Vijenac te sudjelovanje u aktivnostima i projektima koje knjižnica provodi. Svrha istraživanja bila je osigurati izravnu povratnu informaciju i prijedloge samih učenika za unapređivanje usluge korisnicima. Ovim istraživanjem željelo se dobiti odgovore na iduća pitanja:

1. Koliko često i zašto učenici posjećuju školsku knjižnicu Osnovne škole Vijenac te u kojim su projektima knjižnice sudjelovali tijekom svog školovanja?
2. Što bi voljeli promijeniti u dosadašnjem poslovanju školske knjižnice te koliko su zadovoljni uslugama, poslovanjem knjižnice i samom knjižničarkom?

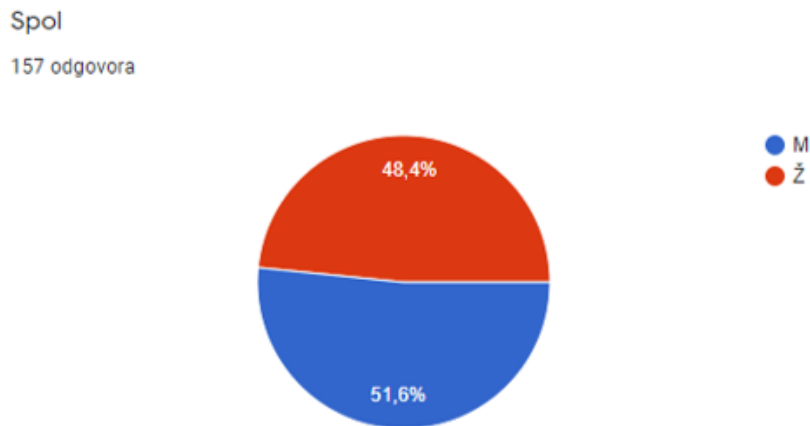
Polazne pretpostavke ovog istraživanja bile su da su učenici barem jednom kroz svoje školovanje sudjelovali u nekom od projekata koje školska knjižnica provodi, a da knjižnicu uglavnom posjećuju zbog posudbe lektire ili korištenja računala. Isto tako, pretpostavka je da mnogi učenici i nisu sudjelovali u aktivnostima posebice u protekloj školskoj godini zbog epidemioloških ograničenja te premještanja takvih aktivnosti školske knjižnice u virtualno okruženje.

6.2. Metoda

Istraživanje se provodilo u školskoj knjižnici Osnovne škole Vijenac u Osijeku od 29. travnja do 9. lipnja 2021. godine. Za potrebe istraživanja formirana je anketa pomoću Google obrasca, a poveznica na anketu podijeljena razrednicima svih razrednih odjela. Razlog provođenja online ankete je nemogućnost ispitivanja učenika uživo zbog epidemioloških mjera kojima je ograničen kontakt vanjskih osoba s učenicima. Anketa se sastojala od devet pitanja zatvorenog tipa i jednog pitanja otvorenog tipa. Anketna pitanja morala su biti jednostavno i smisleno postavljena kako bi bila jednako shvatljiva učenicima nižih i viših razreda. Pitanja zatvorenog tipa bila su postavljena s nekoliko ponuđenih odgovora gdje su neka pitanja imala mogućnost višestrukog odabira, a neka jednostrukog odabira ovisno o pitanju. Rezultati istraživanja prikazani su grafikonima te su dodatno pojašnjeni, a mogu poslužiti kao prijedlog za dodatno poboljšanje usluge, motivacija u provođenju dodatnih projekata, a omogućit će školi i školskoj knjižnici povratnu informaciju o zadovoljstvu učenika korisnika radom školske knjižnice, povratnu informaciju o željama korisnika. Rezultate istraživanja mogu shvatiti i kao vodič za ispunjavanje potreba učenika te naputaka za dodatno osuvremenjivanje opreme i izgleda prostorije školske knjižnice.

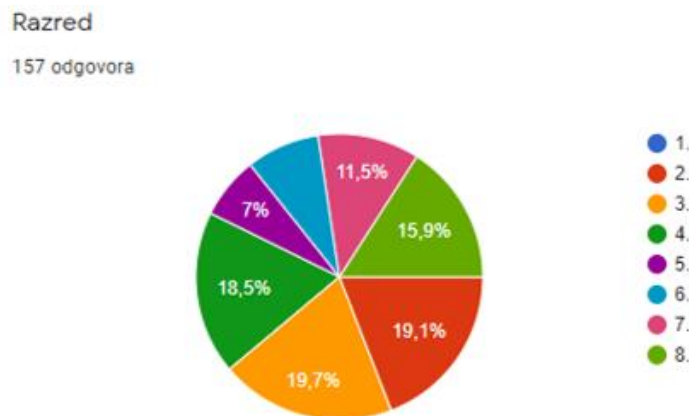
6.3. Rezultati

Iako školu pohađa 235 učenika u anonimnoj anketi ih je sudjelovalo 157 od čega je 48,4% učenica, a ostatak 51,6% čine učenici muškog spola. Rezultati vidljivi na Slici 2.

Slika 2. Fotografija podjele sudionika u anketi po spolu.

Najveći broj ispitanika u vrijeme istraživanja i provođenja ankete polazio je treći razred Osnovne škole Vijenac (19,7%), a najmanje ispitanika bilo je iz prvog razreda (0%). Sa 19,1% udjela polaznici su drugog razreda, a zatim slijedi četvrti razred s 18,5%. Ostatak ove raspodjele prikazan je na Slici 3.

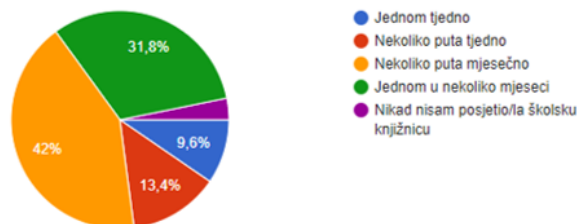

Slika 3. Fotografija podjele sudionika po razrednim odjelima

Na anketno pitanje o učestalosti posjete knjižnici 42% ispitanika je odgovorilo da nekoliko puta mjesečno posjećuju školsku knjižnicu dok je pet učenika (3,2%) izjavilo da nije nikada posjetilo knjižnicu. Nekoliko puta tjedno knjižnicu obilazi 13,4% ispitanika, a onih koji to naprave jednom mjesečno je 31,8%. Jednom tjedno u školsku knjižnicu uđe 9,6% učenika. Rezultati su prikazani na Slici 4.

Koliko često idete u školsku knjižnicu?

157 odgovora

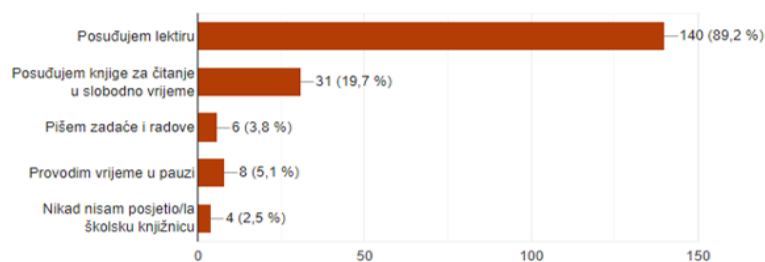

Slika 4. Fotografija učestalosti posjete školskoj knjižnici.

Kao glavnu motivaciju posjete školske knjižnice 89,2% ispitanika navelo je posuđivanje lektirnih naslova, a 19,7% učenika posuđuje i knjige za čitanje u slobodno vrijeme. Prostor knjižnice koristi za pisanje zadaća njih 3,8% dok se za provođenje slobodnog vremena izjasnilo njih 5,1%. Četiri učenika izjavila su da nisu nikad posjetili školsku knjižnicu. Rezultati prikazani na Slici 5.

Zašto odlazite u školsku knjižnicu?

157 odgovora

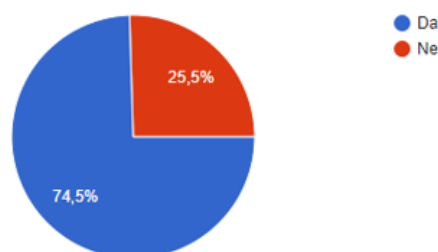

Slika 5. Fotografija raspodjele razloga posjete školskoj knjižnici.

Iako velika većina ispitanika redovito posjećuje službenu internetsku stranicu, njih čak 74,5%, dosta ih ipak nema tu korisnu naviku (25,5%). Rezultat na Slici 6.

Posjećujete li web-stranicu škole?

157 odgovora

Slika 6. Fotografija posjete službenoj internetskoj stranici škole.

U ranije navedenim projektima i aktivnostima koje su se provodile u školskoj knjižnici sudjelovalo je 63,1% ispitanika što je vidljivo na Slici 7.

Slika 7. Fotografija sudjelovanja u projektima školske knjižnice.

Od ukupno 157 ispitanika na iduće pitanje otvorenog tipa odgovorilo ih je 99, a iz odgovora se saznalo da je 26% obilježilo Noć knjige u knjižnici. S druge strane, 20% ispitanika ne sjeća se, ne zna je li sudjelovalo ili uopće nije sudjelovalo u ikakvom projektu. Dan sigurnog interneta obilježilo je 15% učenika, a isto toliko ih je navelo posjet knjižnici kao aktivnost. Kao aktivnost u knjižnici 16% učenika navelo je provođenje nastavnog sata u knjižnici kada su izrađivali knjige. U malom postotku navedeno je sudjelovanje u kvizovima (4%), natjecanje u čitanju (3%) i čitanje pjesama (1%). Rezultati su prikazani na Slici 8.

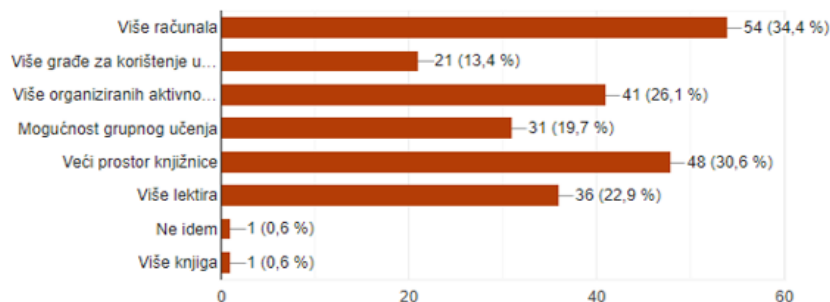

Slika 8. Fotografija projekata u kojima su sudjelovali ispitanici

Ispitanici su najviše odabirali opremanje knjižnice s više računala kao prijedlog za poboljšanje rada školske knjižnice (34,4%), a odmah zatim slijedi i želja za većim prostorom (30,6%) dok se na trećem mjestu nalazi prijedlog o više organiziranih aktivnosti u knjižnici s 26,1%. Više lektire željelo bi njih 22,9%, 19,7% učenika bi voljelo mogućnost grupnog učenja, a 13,4% učenika želi veći izbor građe za slobodno čitanje. Samo dvoje ispitanika dopunilo je ponuđene odgovore svojima. Rezultati su prikazani na Slici 8.

Prijedlozi za poboljšanje rada školske knjižnice.

157 odgovora

Slika 8. Fotografija prijedloga za poboljšanje školske knjižnice

Posljednja dva anketna pitanja učenici su trebali ocjenama od jedan do pet ocijeniti svoje zadovoljstvo uslugom knjižnice i školskom knjižničarkom. Tako je 64,3% ispitanika ocijenilo uslugu knjižnice s odličnim dok je 31,8% odabralo ocjenu vrlo dobar. Ocjenom dobar usluge knjižnice ocijenilo je 2,5% ispitanika, a 0,6% odlučilo se za ocjene dovoljan i nedovoljan. Rad i pristupačnost školske knjižničarke 89,2% ispitanih učenika ocijenilo je odličnim, a 9,6% vrlo dobrim. Ocjenama dobar i dovoljan ocijenilo je 0,6%, a nedovoljnim niti jedan ispitanik.

6.4. Rasprava

Provedeno istraživanje zapravo je samo potvrdilo početne hipoteze. Velik dio ispitanih učenika u knjižnicu odlazi učestalo zbog posudbe lektire, a što je, uzme li se u obzir e-Lektire kao konkurencija ovoj usluzi, iznimno povoljan rezultat koji pokazuje da učenici još uvijek cijene školsku knjižnicu i vide je kao mjesto zadovoljenja njihove korisničke potrebe. Uz sve navedene projekte koje školska knjižnica provodi bilo je očekivano dobiti šarolikije odgovore o sudjelovanju kao i veći postotak sudjelovanja, no zbog trenutne epidemiološke situacija te mnogih projekata u online okruženju, ovakvi rezultati su zapravo puno realniji i shvatljiviji jer mnogi učenici se ni ne sjećaju jesu li sudjelovali u projektima koji su se odvijali prije ove zdravstvene krize. Okruženost tehnologijom i dostupnost internetu omogućuju pristup službenoj internetskoj stranici škole što se vidi i u postotku ispitanika koji ju redovito posjećuju pa tako imaju pristup informacijama i obavijestima o svim projektima koji se provodi, a tako i priliku za sudjelovanje. S druge strane, dosta ispitanih želi veći izbor organiziranih aktivnosti u knjižnici čime bi se zasigurno povećao broj posjeta istoj. Veliki dio ispitanika izrazilo je želju za više računala, više građe i veći prostor školske knjižnice, a iznenađujuće dosta ispitanika bi željelo sudjelovati u organiziranom grupnom učenju. Unatoč svemu veliki broj ispitanika zapravo je zadovoljan dosadašnjim radom i uslugama knjižnice pa tako i samom školskom knjižničarkom.

7. Zaključak

Školska knjižnica, kroz svoj povijesni razvoj, prošla je kroz brojne promjene počevši od toga da se u svojim samim začecima odnosila na policu knjiga pa sve do toga da je postala sastavni dio školskog obrazovanja svakog učenika. Važnost školske knjižnice ističe se kroz njezinu ulogu u kulturnom, osobnom i intelektualnom razvoju svakog korisnika koji je voljan koristiti se njezinim uslugama. Korisnici školskih knjižnica nisu samo učenici polaznici škole u čijem sklopu školska knjižnica djeluje nego se njezinim uslugama koriste nastavnici, roditelji i drugi pripadnici lokalne zajednice kroz mnogobrojne projekte i suradnje u kojima školska knjižnica sudjeluje. Ipak, najbitnije je istaknuti ulogu školske knjižnice kod učenika jer upravo ona može utjecati od samih početka obrazovanja svakog pojedinca na stvaranje navike čitanja i čitalačkih sposobnosti, na razvoj kritičkog razmišljanja i informacijsku pismenost koja će učenike osposobiti za napredak kroz cijeli život te razvoj drugih sposobnosti kojima će postati odgovorni i sposobni pripadnici zajednice. Međutim, dosta učenika posjećuje školsku knjižnicu samo zbog posudbe lektire te je stoga poželjno organizirati radionice i provoditi projekte kojim će se učenicima pokazati da knjižnica ne služi samo tome i da je ona mjesto na kojem se mogu učeći i zabaviti uz društvo svojih vršnjaka. Kako bi sve to postigle i zadovoljile potrebe svojih korisnika, knjižnice su dužne ići u korak s vremenom pa se tako opskrbljivati odgovarajućom opremom i građom ukoliko i koliko to financijska sredstva dozvoljavaju. Za uspješnost ispunjavanja njezine primarne uloge odnosno pružanje usluga učenicima u skladu s obrazovnim programom, iznimno je važna potpora škole i nastavničkog osoblja koji bi svojim radom poticali učenike na odlaske u knjižnicu. Uzevši sve navedeno u obzir, dolazi se do zaključka da školska knjižnica ima čak i veću važnost nego što joj se prvotno priznaje jer osim što se isprepliće s nastavom i prati nastavni plan i program pa tako pruža edukativni sadržaj i potporu nastavi, ona priprema i osvještava učenike o zajednici i svim različitostima koje u njoj prevladavaju, uči učenike od najranije dobi o prihvatanju i empatiji prema svojim prijateljima, kolegama, poznanicima. Shvativši tu ulogu ozbiljno i djelujući u skladu s njom, školska knjižnica idealno je mjesto koje ima sposobnost, snagu i moć oblikovati čovjeka i pripremiti ga za život i sve što on donosi.

8. Literatura

1. Clyde, Laurel A. The Magic Casements: A Survey of School Library History From the Eight to the Twentieth Century. URL: <https://researchonline.jcu.edu.au/2051/1/01front.pdf> (2021-06-06)
2. Clayde, Laurel A. The Schole Lybrarie: Images From Our Past. Str. 1-16. URL: <https://www.yumpu.com/en/document/read/49703563/the-schole-lybrarie-images-from-our-past-international-> (2021-06-06)
3. Čelić-Tica, Veronika. Leščić, Jelica. Univerzalna decimalna klasifikacija u školskoj knjižnici. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 49, 3-4(2006), str 132-141. URL: <https://hrcak.srce.hr/165607> (2021-06-17)
4. IFLA school library guidelines / uredili Dianne Oberg i Barbara Schultz-Jones, 2015. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> (2021-06-06)
5. Knjižnični katalog Osnovne škole Vijenac. URL: <http://library.foi.hr/lib/index.php?B=863&H=&K=&o=&V=&D=&upit=> (2021-06-17)
6. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica - korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije; Altagama, 2004.
7. Michie, Joan S.; Holton, Barbara A. Fifty Years of Supporting Children's Learning: A History of Public School Libraries and Federal Legislation From 1953 to 2000., 2005. Str. 1-148. URL: <http://dorrstreet.org/502-spring-2018/NCES%202005%20fifty%20years%20of%20supporting%20311.pdf> (2021-06-06)
8. Munjiza, Emerik; Kragulj, Snježana. Utemeljenje i rad školskih knjižnica u Hrvatskoj do kraja XIX. stoljeća. // Život i škola 56, 23 (2010), str. 153-168. URL: <http://hrcak.srce.hr/file/82327> (2021-06-06)
9. Osnovna škola Vijenac. URL: <http://os-vijenac-os.skole.hr/skola> (2021-06-18)
10. Radanović, Zrinka. Bit(na) knjižnica. // Priča (iz)moje knjižnice : zbornik radova / 4. stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem, Kneževi Vinogradi, 7. i 8. studenoga 2019. / uredile Marija Kretić Nađ i Renata Benić. Beli Manastir : Gradska knjižnica Beli Manastir, 2019. Str. 262-266.

11. Radanović, Zrinka; Vrbošić, Vesna. Osnova škola Vijenac ususret digitalnoj zrelosti. // Digitalna transformacija obrazovnih institucija / uredili Nina Begičević Ređep, Katarina Tomičić-Pupek, Marina Klamčar Čalopa. Varaždin: Fakultet organizacije i informatike, 2018. Str. 33-38. URL: https://ceciis.foi.hr/2018/web/sites/default/files/zbornik_radova_e-%C5%A0kole_2018.pdf (2021-06-17)
12. Standard za školske knjižnice. [Str. 1-13]. URL: <https://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Standard-za-%C5%A1kolske-knji%C5%BEnice.pdf> (2021-06-06)
13. Virovac-Bešić, Ivana; Radanović, Zrinka. Informacijsko srce škole. // Zanimanje : knjižničar : zbornik radova / 3. stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem, Kneževi Vinogradi, 9. studenoga 2018. / uredile Marija Kretić Nađ i Renata Benić. Beli Manastir : Gradska knjižnica Beli Manastir, 2018. Str. 166-177.
14. Zovko, Mira. Školska knjižnica u novom tisućljeću. // Senjski zbornik : prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu 36, 1(2009), 43-50 str. URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=87280 (2021-06-07)
15. Zovko, Mira; Čelić-Tica, Veronika. Pokazatelji uspješnosti rada u školskim knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), str. 101-116. URL: <https://hrcak.srce.hr/93690> (2021-06-07)
16. Wine, Lois D. School Librarians as Technology Leaders: An Evolution in Practice. // Journal of Education for Library and Information Science 57, 2(2016), str. 207-220. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1096706> (2021-06-06)